



נשיא ומייסד  
הרב שאול ישראלי זצ"ל



מופק בסיוע של:  
ההסתדרות הציונית העולמית  
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

# חֵמְדָּה יָמִימָה

## HEMDAT YAMIM

תולדות תש"ע

## פרשת שבוע

### חתונה זה כן חשוב!

כשחז"ל רוצים להביא דוגמא לפסוק שנראה לכאורה חסר חשיבות, הם מביאים את הדוגמא העוסקת בחתונת בנו של עשיו: "כי לא דבר רק הוא מכם אין לך בתורה אפלו אות אפלו תיבה ואין צריך לומר פסוק שאין לו כמה טעמים וכמה ענינים עמוקים שנ' כי לא דבר רק הוא מכם ואם רק הוא מכם לפי שלא התבוננתם בו ופלפלתם בטעמו כהוגן: כי הוא חייכם אפלו דבר קל שבתורה שאת אומר למה נכתב, יש בו חיים בעולם הזה ואריכות ימים לעולם הבא כגון ... ותמנע היתה פלגש לאליפז...".

השבוע נעיר את תשומת ליבם של קוראינו לתופעה כלל תנ"כית, שיש לשים אליה לב. פרשת חיי שרה מוקדשת ברובה לענין חתונתו של יצחק. לחתונתו של ישמעאל מוקדש בפרשת וירא, פסוק אחד בלבד ("כ"א כא). פרשת תולדות עוסקת רבות בשאלה העקרונית: "מי יקבל את ברכת אברהם ויצחק" יעקב או עשיו? פרשית הברכות מוקפת ב"מסגרת". קודמים לה הפסוקים העוסקים בחתונותיו הראשונות של עשיו:

"וַיְהִי עֵשָׂו בֶן אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת יְהוּדִית בֵּת בְּאֵרֵי הַחֲתָן וְאֶת בְּשֵׁמֶת בֵּת אֵילָן הַחֲתָן: וַתְּהִיֵּן מִבֵּית רוּחַ לְיִצְחָק וּלְרַבֵּקָה" (כ"ו לד-לה).

יעקב אומנם מקבל גם את ברכתו של עשיו, אבל את ברכת אברהם, הוא מקבל רק אחרי הפסוק הבא העוסק גם הוא בחתונת עשיו: "וַיִּתְּ אִמְרַת רַבֵּקָה אֶל יִצְחָק קְצָתִי בְחַיֵּי מִפְּנֵי בְנוֹת חַת אִם לִקַּח יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לְמָה לִּי חַיִּים" (כ"ז מו). הפסוק הבא חותם את פרשית הברכות:

"וַיִּרְא עֵשָׂו כִּי רְעוּת בְּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינָי יִצְחָק אָבִיו: וַיִּלַּךְ עֵשָׂו אֶל יִשְׁמָעֵאל בֵּת יִשְׁמָעֵאל בֶּן אַבְרָהָם אַחוֹת נְבוֹיֹת עַל נָשָׂיו לְאִשָּׁה" (כ"ח ט).

מה שמשיפע השפעה מכרעת, על ההחלטה מי יקבל את הברכות הן החתונות של עשיו. גם עשיו כנראה מבין בסופו של דבר שללא תיקון בנושא החתונה אין הוא יכול להתמודד עם יעקב, לכן הוא נושא את בתו של ישמעאל. לצערו התברר כי היה זה מאוחר מדי, יעקב כבר קיבל מיצחק את ברכת אברהם. חתונתו ה"חדשה" איננה מבטלת את חתונותיו הקודמות, אם כך מדובר בתיקון חלקי כמבואר בכתוב: "על נשיו". כך מסביר את הענין גם הרשב"ם:

"בברכות אחרונות הללו נתן לו את ארץ כנען שניתנה לאברהם וגם אמר לו לקחת אשה ממשפחתו וגם ציוהו שלא לקחת מבנות כנען. חשב עשו בלבו מה שנשאתי מבנות כנען גזל ממני ברכת אברהם, ולקח את בת ישמעאל ממשפחת אברהם, חשב בלבו שמא מעתה אזכה לנחלת אברהם".

אם כך, דווקא הפסוקים שאינם עוסקים בשאלה המרכזית, ניסיונם של רבקה ויעקב לקבל את ברכת יצחק (נגד מגמתו הראשונית) הם אלה המסבירים מדוע צלחה דרכם. אין זה מספיק להבין מדוע הברכות מגיעות ליעקב "איש תם יושב אהלים". יש להבין גם מה גרם לעשיו להפסידן.

חז"ל מצאו פגמים רבים ודרשו דרשות רבות על רשעותו של עשיו, הכתוב בוחר ב"סיפור חתונותיו" כדי להסביר את דרכו ואת אי התאמתו להמשיך את דרכם של אברהם ויצחק.

ניתן להוכיח (בסייעתא דשמיא, אשתדל לכתוב ספר על כך) כי להחלטה עם מי להתחתן יש משמעות גורלית על חייו של האדם באופן פרטי וכשמדובר במנהיגי האומה יש לכך השפעה אדירה על המשך תולדותיה.

השיקולים בבחירת בן הזוג חייבים להיות מושפעים מעובדה זו. יראת שמים ומידות בתחום 'בן אדם לחברו' חייבים לשים בצל שיקולים כלכליים ומראה פיזי. דחיית מועד החתונה או מיקום משימה זו שלא בראש סולם העדיפויות היא מאוד בעייתית.

הבה נאחל לכל מי שכבר הגיע/ה לפרקו/ה כי בקרוב יזכו לבנות בנין שלם. אמן!

לע"נ רבי יעקב בן אברהם ועיישה סבג	לע"נ הרב אשר וסרטייל ז"ל נלב"ע ט' כסלו תשס"ט
-----------------------------------------	----------------------------------------------------

ERETZ HEMDAH  
5 Ha-Mem Gimmel St. P.O.B 36236 Jerusalem 91360  
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626  
Email: [info@eretzhemdah.org](mailto:info@eretzhemdah.org)

ארץ חמדה ע"ר  
רח' המ"ג 5 ת.ד. 36236 ירושלים 91360  
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626  
web-site: [www.eretzhemdah.org](http://www.eretzhemdah.org)

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט [www.yeshiva.org.il](http://www.yeshiva.org.il)

## חמדת הדף היומי עיונים בשולחן ערוך - חושן משפט, לאור הדף היומי

כח' חשוון - ד' כסלו, בבא בתרא פו-צב

### טעות במידה משקל ומנין (צ עמוד א)

הרב עופר לבנת

לע"נ סבתנו מלכה טויבע בת הרב יעקב לייב

השבוע בדפי הדף היומי הגמרא (צ עמוד א) קובעת שבמקרה שסוכם בין הקונה למוכר על סחורה במידה, משקל, או מנין מסוים, והתברר שהסחורה שסופקה הייתה יתירה או חסרה אפילו בכמות קטנה, אין מחילה על ההפרש. בניגוד לאונאה במחיר, שם ההלכה היא שכל שההפרש בין המחיר שסוכם למחיר האמיתי הוא פחות משישית מן הסתם אנשים מוחלים על כך, בהפרש במידה, משקל או מנין אין מחילה.

נשאלת השאלה, מה עושים אם כן, כאשר התגלה הפרש במידה, משקל או מנין של הסחורה? לדעת הרשב"ם (ד"ה כל דבר שבמדה) המקח בטל. הרשב"ם למד זאת מאונאה במחיר של יותר משישית. כשם שכאשר ההפרש בין המחיר שסוכם למחיר האמיתי הוא יותר משישית המקח בטל, כך גם כאשר ישנו הפרש כל שהוא במידה, משקל או מנין המקח בטל.

הר"י מיגאש (ד"ה כל) חולק על הרשב"ם. לדעתו המקח לא בטל אלא רק צריך להשלים את ההפרש שנוצר במידה, משקל או מנין. אם הסחורה חסרה אז המוכר צריך להשלים לקונה את החסר. ואם נמצא עודף בסחורה על הקונה להשיב את העודף למוכר. לדוגמא, אם הם סיכמו על מאה אגוזים במחיר מסוים, ונמצא שהיו רק 99 אגוזים, על המוכר להביא לקונה עוד אגוז אחד. ואם נמצא שהיו 101 אגוזים על הקונה להחזיר אגוז אחד למוכר.

הר"י מיגאש מסביר כי מקרה זה אינו דומה למקרה בו היה הפרש בין המחיר שסוכם למחיר האמיתי שאז בהפרש של יותר משישית המקח בטל. הסיבה לכך היא ששם הבעייתיות היא בעסקה עצמה עליה סוכם, שכן נקבע מחיר שאיננו הוגן. אך כאן אין בעיה בעצם העסקה, אלא רק בביצוע העסקה, שכן נפלה טעות באספקת הסחורה, ולכן המקח קיים ורק צריך לתקן את הטעות. כדעת הר"י מיגאש סוברים גם הרמב"ם (מכירה טו, א-ב), הרמב"ן (בבא בתרא קג עמוד ב ד"ה מתני'), הרשב"א (קידושין מב עמוד ב ד"ה ומסתברא) ועוד ראשונים.

אמנם, עדיין יש לשאול, לשיטת הר"י מיגאש, מה קורה כאשר אי אפשר להשלים את ההפרש? לדוגמא, כאשר הסחורה הייתה חסרה, ואין למוכר אפשרות להשלים את החסר. בשאלה זו נחלקו הרמב"ן והרשב"א. לדעת הרמב"ן, במקרה שלא ניתן להשלים את החסר, המקח בטל. אך לדעת הרשב"א, גם במקרה זה המקח לא בטל, וניתן לשלם בדמים את ערך הכמות החסרה.

### **סיכום ופסיקה:**

השולחן ערוך (רלב, א) פסק כשיטת הר"י מיגאש שבמקום שנוצרה טעות במידה, משקל או מנין של הסחורה שסופקה המקח קיים ורק צריך להשלים את ההפרש. במקום שאי אפשר להשלים, הסמ"ע (שם ס"ק ב) פסק כדעת הרמב"ן שהמקח בטל.

# שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ו)

Italy

איטליה  
טבת תשס"ג

דין צאצא כהן שנשא בת גיורת

## שאלה

אישה שהתגיירה על-פי בית-דין בעיר ורונה שבאיטליה, לא המתינה ג' חודשים והתחתנה עם יהודי אחרי חודש מהגיור (בנוגע להבחנה). אחרי ט' חודשים ילדה בת, שכשהגדילה התחתנה עם כהן. הגיור היה בכ"ב בתמוז בשנה מסוימת, החתונה בכל"ח במנחם-אב באותה שנה והלידה בג' בסיוון שאחר-כך. צאצאי האם הגיורת וכנדיה הכהנים חיים בקהילתנו, וכיוון ששמעו שיש מי שהוציא לעז על כהונתם, הם פנו אלי כדי לברר את המצב. השאלה היא, האם יש איזה פקפוק בכשרותם של כהנים אלה? ואיך להתנהג עמם, שהרי תמיד עלו כראשון לקריאת התורה, עשו פדיון בכור וברכו ברכת כהנים (לפי מנהגי המקום)?

## תשובה

מותר לכהן לשאת בת גר או בת גיורת, אם אחד מהוריה יהודי. אסור לכהן לשאת בת גר וגיורת, אך בדיעבד לא תצא, וגם הוולד אינו מתחלל לכהונה<sup>1</sup> אם מדובר בבת שהורתה ולידתה בקדושה<sup>2</sup>, דהיינו שהגיור קדם להריון. לפי התאריכים הנ"ל, מזמן הגיור ועד הלידה עברו יותר מתשעה חודשים מלאים, לכן אין מקום לספק שמא ההריון קדם לגיור<sup>3</sup>. לכן אנו מניחים שהבת נולדה מהאב היהודי והאם הגיורת לאחר הנישואין, ומשום כך הבת מותרת להינשא לכהן ולכתחילה, והוולדות כהנים כשרים למהדרין<sup>4</sup>. אילו היה מדובר במקרה שהבת נולדה קודם שעברו תשעה חודשים מלאים מהגיור, ומאידך גיסא עברו יותר משבעה חודשים מאז נישואיה ליהודי, יש מקום להסתפק אם ההריון קדם לגיור<sup>5</sup>. אולם גם במקרה כזה, נראה שאין לחשוש שהבת פסולה לכהונה, מכמה טעמים: (א) כאשר יש ספק אם הוולד בא מזנות של ראשון או מנישואין של שני, יש להכריע שהוא בא מן הנישואין, כיוון שרוב בעילות אחר הבעל. רק כאשר שני הבעלים הם בזנות או בנישואין יש מקום להסתפק<sup>6</sup>, לכן נכריע שהוולד הוא מהנישואין ולא מזנות קודם הגיור. (ב) כיוון שנפסק להלכה שגירות שלא הייתה נשואה לפני הגיור אינה צריכה הבחנה<sup>7</sup>, אין מקום להסתפק לגבי הוולד, שמא נולד מגוי לפני הגיור<sup>8</sup>. (ג) גם אם נפסוק שצריך הבחנה לכתחילה בגירות פנויה, ייתכן שזה משום חומרא שהחמירו בגזרת הבחנה, אך לגבי הוולד נראה שאין לחשוש לזנות של הגיורת לפני גיורה<sup>9</sup>.

<sup>1</sup> שו"ע (אבה"ע סי' ז סע' כא), על-פי הגמרא (קידושין עח ע"ב).  
<sup>2</sup> הרמב"ם כותב (איסורי ביאה פרק יט הל' יב) שבת גר וגיורת, "אם נשאת לא תצא, הואיל והורתה ולידתה בקדושה", ובפשטות מדויק מזה שאם הורתה הייתה שלא בקדושה תצא, למרות שלידתה הייתה בקדושה. ה"בית יוסף" (אבה"ע סי' ז) מצטט את הרמב"ם, וכותב עליו ש"פשוט הוא דאם לא כן, אפילו נשאת תצא, שכבר נתבאר דגיורת אפילו פחותה מבת ג' פסולה לכהונה".  
<sup>3</sup> ברם, ראה בדברינו בשו"ת "במראה הבזק" (ג תשובה קנה), שצידדנו שלמעשה אין לחייב גירושין, בהסתמך על האחרונים שמגדירים אותה כבת גרים שנולדה כיהודייה רגילה, ולא כאחת שבעצמה מוגדרת כגיורת.  
<sup>4</sup> כך פשוט במשנה (יבמות ק ע"א), שהספק הוא רק במקרה שנוכל לומר שהוא בן ט' לראשון, אך אין חוששים שהוא בן י' לראשון. עיין בתוספות (נידה לח ע"א ד"ה שיפורא גרים) שאין הוולד משתתה יותר מרע"א יום, שהם ט' חודשים מלאים של ל' יום. הגמרא (יבמות פ ע"ב) אומרת שבאישה שהלך בעלה למדינת הים אנו תולים שהוולד מהבעל כל זמן שלא עברו י"ב חודש, וכן פסק השו"ע (אבה"ע סי' ד סע' ד). לכאורה משמע משם שחוששים גם לאפשרות של עיבור מעבר לט' חודש, אולם זהו איננו חשש אמיתי אלא ששם אנו תולים גם במציאות דחוקה כדי לקיים את חזקת הכשרות של האם. ראה לדבר, שבמקרה שיש עדי דבר מכוער ואין לאם חזקת כשרות אין תולים שהוולד מהבעל אם עברו ט' חודשים (עיין ברמ"א שם סי' ד סע' יד ובב"ש שם ס"ק יח).  
<sup>5</sup> אמנם ייתכן שהוולד נולד מבעילה שבין הגיור לנישואין, אך היות שבתקופה זו הייתה כבר גיורת יש לה חזקת כשרות ואיננו חוששים שנבעלה, כל זמן שאין לנו עדות ברורה על כך.  
<sup>6</sup> גם אם אין ידוע לנו שנבעלה בהיותה גויה, כיון שהגיוות נחשדו על כך, כפי שביארנו בהערה 4.  
<sup>7</sup> זו שיטת ה"חלקת מחוקק" (סי' ג ס"ק יב), וכן כתב ה"נתיבות לשבת" (שם ס"ק ח), על-פי רש"י (יבמות ק ע"ב ד"ה אלא לאו בזנות). לדבריהם, הכלל "רוב בעילות אחר הבעל" קובע שרוב הנשים מתעברות מבעליהם ולא מניאוף. אולם פשוט דברי הרמ"א (שם סי' ג), ט והב"ש (שם ס"ק טז) שאפילו כשיש ספק אם הוולד מזנות או מנישואין הוא נחשב ספק, כיוון שהכלל "רוב בעילות אחר הבעל" הוא רק במקרה שיש ספק לגבי וולד מבעילה שלאחר הנישואין אם הוא מהבעל או מהנואף, אך כאן הנואף אינו עומד מול הבעל.

<sup>7</sup> כך מפורש בגמרא (יבמות לה ע"א) על-פי לישינא בתרא דשמואל. הרי"ף (יבמות י ע"א) והרמב"ם (גירושין פרק יא הל' כב) פסקו כדעת ר' יוסי, שבזנות אין צורך בהבחנה, מפני שהאישה מתהפכת כדי שלא להתעבר מזנות, וכן כתב השו"ע (שם סי' יג סע' ו). ואפילו לפי הרמ"א

(שם סי' יג סע' ו), שהחמיר על-פי הרא"ש והרז"ה לפסוק כר' יהודה לחשוש להבחנה בבת ישראל שזינתה או נתפתתה או נאנסה, לא גזרו בגיורת.

אולם הרמב"ם (שם הל' כא) כתב שגירות צריכה המתנה. ה"מגיד משנה" (שם) כתב שזהו דווקא בנשואה, שהרי הרמב"ם פסק כר' יוסי, שאין חוששים להבחנה בזנות. אולם ה"בית יוסף" הבין את הרמב"ם כפשוטו. אך בשו"ע (שם סי' יג סע' ה) חזר לפסוק כדעת ה"מגיד משנה", ואם כן אין דין הבחנה בגיורת שאינה נשואה. הרדב"ז (א סי' קצו) פסק על-פי הרמב"ם כפשוטו כנגד ה"מגיד משנה", והובא ב"פתחי תשובה" (שם ס"ק ה), אלא שברדב"ז עצמו משמע שאינו כותב דבריו אלא לחומרא, אך לא בנידון דידן שהוא דיעבד לעניין פסילה לכהונה של הוולד.

8 מטעם זה כתב ה"פני משה" (סי' ג ס"ק י) שאפילו לדעת הב"ש והרמ"א, בהסבר הכלל "רוב בעילות אחר הבעל" יש להקל, כיוון שאישה מזנה מתהפכת, וכן מפורש בשו"ת התשב"ץ (ב סי' צא). ה"נתיבות לשבת" (ס"ק כ) כתב שהרמ"א שהחמיר כאן בספק מזנות או מנישואין לשיטתו, שפסק שחוששים במזנה שלא נתהפכה, אולם במקרה של גיורת, שאין חוששים שלא נתהפכה, גם הרמ"א יודה שתולין בבעל. ב"עצי ארזים" (ס"ק כ) כתב שאפילו לר' יהודה, שבמקרה של זנות רגילה אנו חוששים שאינה מתהפכת וגוזרים הבחנה – היינו במקום שאנו מסתפקים בין זנות אחת לשנייה, אך לא כשמסתפקים בין זנות לנישואין, שאז ודאי תולין בנישואין.

9 כך עולה מדברי הראשונים בטעם החילוק של שמואל בין זנות של ישראלית, שצריך בה הבחנה, לזנות של גיורת, שאין צריך: רש"י (יבמות לה ע"א ד"ה הוא דאמר כר' יוסי) מסביר שגירות אפילו נשואה, מעיקר הדין אינה צריכה הבחנה, מפני שמתהפכת כיוון שדעתה להתגייר, ולכן כשבאו לגזור גזרו רק בגיורת נשואה ולא בזנות. המאירי מסביר שדווקא בישראלית, שאינה רגילה בזנות, יש חשש שלא התהפכה, אולם גויות שרגילות בזנות בוודאי מתהפכות. טעם נוסף במאירי, מפני שבגיורת יש ספק ספיקא שמא לא נבעלו, ואפילו נבעלו שמא נתהפכו, לעומת ישראלית בזנות שוודאי נבעלה, וכן כתבו התוספות חד מקמאי בשם הראב"ד. אם נקבל הנחות אלה, אזי גם אם נחליט לגזור בגיורת הבחנה לכתחילה, אין מקום להסתפק בדיעבד לגבי הוולד. אולם הרמב"ן, הרשב"א והריטב"א סברו שלא גזרו בגיורת מפני שאינו שכיח, ולדבריהם היה מקום לומר שבמקרה שבדיעבד מתעורר ספק, יש לדון כמו ספק זנות בישראלית.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך      הרב יוסף כרמל  
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:  
הרב זלמן נחמיה גולדברג  
הרב נחום אליעזר רבינוביץ  
הרב ישראל רוזן

### שו"ת "במראה הבזק", חלקים א'-ו'

תשובות לשאלות מרבני הגולה. השאלות מבטאות את המצב מיוחד של קהילות ישראל בכל קצוות תבל בימינו אנו. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכיה דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".

מחיר מבצע לששת הכרכים **300 ₪** במקום **360 ₪** ([לחץ לקניה](#)) (טל' 02-5371485)

חדש!!!

שו"ת "במראה הבזק" במהדורה מהודרת! מחיר מבצע לששת הכרכים 360 ₪ במקום 480 ₪

בשיתוף המרכז לשירותים רוחניים לקהילות - ההסתדרות הציונית העולמית

